

ФОРМУВАННЯ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ: ПРАКТИЧНИЙ АСПЕКТ



Світлана Молочко,

*завідувач кафедри філологічних
дисциплін та методики їх викладання
Чернігівського обласного інституту
післядипломної педагогічної освіти
імені К.Д. Ушинського*



Тетяна Матюшкіна,

*доцент кафедри філологічних дисциплін
та методики їх викладання
Чернігівського обласного інституту
післядипломної педагогічної освіти
імені К.Д. Ушинського;
кандидат педагогічних наук, доцент*

ВСТУП

В епоху демократичних змін у суспільстві визначено нові пріоритетні напрямки розвитку освітньої системи. Особливого статусу набуває проблема оновлення принципів, методів та форм освітньої діяльності, які б сприяли не лише забезпеченню досягнення здобувачами освіти певного рівня знань, умінь та навичок, а й стимулювали розвиток їх власного творчого потенціалу. Залучення до науково-дослідної діяльності є основною ознакою творчої особистості, здатної до саморозвитку та самореалізації. Тому вкрай важливо заохочувати молодь до наукового пошуку, що є не лише засобом розвитку творчого потенціалу особистості, а й допомагає досягнути й обґрунтувати сучасні форми пріоритетних напрямів досліджень саме в закладах загальної середньої освіти. Участь здобувачів освіти в роботі Малої академії наук підпорядкована саме цій меті.

Науково-дослідницька робота школярів – це один із видів пізнавальної діяльності, який завдяки використанню системи методів досліджень дає змогу забезпечити поглиблене вивчення окремих тем і проблем, які перебувають в колі

інтересів здобувача освіти, під керівництвом вченого-педагога. Це сприяє розвитку в учнів наукового мислення, потреби в інтелектуальному становленні, саморозвитку та самовихованні. Реалізація науково-дослідної роботи учнів здійснюється в процесі їх навчально-творчої та навчально-дослідницької діяльності. Учасники Малої академії наук проходять так звану першу школу становлення як молоді науковці, ознайомлюючись з новітніми досягненнями філології, розвивають творчу думку, реалізують прагнення до наукового пошуку, набувають дослідницьких умінь. Це сприяє інтелектуальному і духовному розвитку молоді, готує її до активної діяльності в галузі науки та сприяє самовизначенню в майбутній професії.

У Чернігівському територіальному відділенні Малої академії наук у наукових секціях: «Українська мова» (наукове відділення «Мовознавство»), «Українська література», «Зарубіжна література», «Літературна творчість», «Журналістика» (наукове відділення «Літературознавство, фольклористика та мистецтвознавство») щороку проходить II етап Всеукраїнського конкурсу-захисту оригінальних досліджень, які відзначаються науковою новизною, та творчих робіт, що характеризуються своєрідним стилем.

Так, науково-дослідницька робота «*Мовний образ весни в поезії Ганни Арсенич-Баран*» **Опанасюк Марії**, учениці 8-Б класу Ніжинської гімназії №3

Ніжинської міської ради Чернігівської області (науковий керівник: **Світлана Шевченко**, учитель української мови та літератури Ніжинської гімназії №3) розкриває новий погляд на творчість Ганни Арсенич-Баран як самотутнє явище в царині сучасної української літератури, що не була об'єктом комплексного лінгвістичного вивчення. Мета роботи – проведення комплексного аналізу



засобів вербалізації образу весни в поетичному мовленні збірок «Обнадію весною» і «Чарує буйнава весна». Актуальність дослідження в тому, що обрана для дослідження тема допомагає досягнути творчий феномен поетичного мовлення як важливого складника ідіостилю Г. Арсенич-Баран. Мовні одиниці в мікроконтекстах вилучено методом суцільної вибірки з текстів двох названих поетичних збірок, укладено картотеку фонетичних, лексичних, морфологічних та синтаксичних засобів, проведено їхній аналіз. Під час дослідження виявлено, що найповніше вербалізація весни представлена на лексичному рівні. У роботі виділено сім тематичних груп

лексики, що є маркерами образу весни: фітоніми, зооніми, абстрактні назви, назви місяців, водойм, природних явищ та архітектурних споруд. Найпродуктивніші види тропів і стилістичних фігур – персоніфікація, уособлення, епітет та порівняння.



Творчість Ганни Арсенич-Баран стала об'єктом дослідження Гурєєва Кирила, учня 10 класу Бахмацького закладу загальної середньої освіти I-III ступенів № 5

(науковий керівник: **Тетяна Левченко**, учитель української мови і літератури Бахмацького ЗЗСО I-III ст. №5 Бахмацької міської ради) у роботі «*Аналіз збірки тавтограм Ганни Арсенич-Баран "Авжеж"*». Здійснено спробу дослідити біографію, творчий та науковий доробок української письменниці, науковця, педагога, громадської діячки, перекладача, волонтера, натхненної поборниці рідної мови й

культури, зокрема – збірку тавтограм. Юним дослідником співставлено й розмежовано поняття «монофон» і «тавтограма» – жанр, у якому працювала мисткиня; проаналізовано останню збірку тавтограм письменниці «Авжеж» (тематика, композиційне оформлення, види лірики, образність, використані художні засоби (фонетичні, лексичні, синтаксичні), групи лексики, версифікація (системи віршування, розмір поезій, види римування, характеристика рим, види строф)).





Обласний комунальний позашкільний навчальний заклад
«Чернігівська Мала академія наук учнівської молоді»
Чернігівської обласної ради

Аналіз збірки тавтограм Ганни Арсенич-Баран «АВЖЕЖ»

Гурєєв Кирило Олександрович, 10 клас, Бахмацький загальноосвітній заклад середньої освіти І–ІІІ ст. № 5 Бахмацької міської ради Чернігівської області, м. Бахмач.

Науковий керівник: **Левченко Тетяна Петрівна**, учитель-методист української мови і літератури Бахмацького загальноосвітнього закладу середньої освіти І–ІІІ ступенів №5 Бахмацької міської ради Чернігівської області.

Мета роботи – детальне дослідження життєвого й творчого шляху Г.Арсенич-Баран та аналіз її останньої збірки тавтограм.

Завдання роботи: дослідити біографію Г.Арсенич-Баран; описати творчий доробок письменниці; проаналізувати збірку тавтограм «Авжеж».

БІОГРАФІЯ

- 26.06.1970 р. – народилася в с.Нижній Березів Косівського району Івано-Франківської області.

- 1998 р. – переїхала разом із родиною в м.Чернігів.

- 2002 р. – старший викладач кафедри філологічних дисциплін та методики їх викладання ЧОППО імені К. Д. Ушинського, а з 2015 р. її завідувач.

Об'єкт дослідження – літературна творчість Г.Арсенич-Баран.

Предмет дослідження – збірка тавтограм «Авжеж».

Методи дослідження – аналіз, синтез.

Новизна роботи – аналіз останньої прижиттєвої збірки тавтограм «Авжеж».

БІОГРАФІЯ

- 2014 р. захистила кандидатську дисертацію з теми «Мова української християнської віршованої молитви».

- Кандидат філологічних наук, доцент, лауреат обласних премій імені М.Коцюбинського та імені Л.Глібова.

- Голова Чернігівської обласної організації НСПУ.

- 1.04.2021 р. неочікувано померла від ускладнень після коронавірусу.

ТВОРЧИЙ ДОРОБОК

- 7 поетичних збірок
- 5 прозових збірок
- 3 романи

НАУКОВИЙ ДОРОБОК

- антологія української християнської віршованої молитви «Молитва небо здіймає вгору»
- більше 230 посібників з української мови й літератури
- 30 наукових публікацій, кілька словників

«АВЖЕЖ»

- **Композиційно** збірка складається з 35 віршів, укладених в алфавітному порядку за анафоричним принципом.

- **Тематичні групи:** християнська міфологія, історичні, про людей, внутрішній світ особистості, патріотичні, обрядові, природа, демонологія, термінологічні.

- Більшість тавтограм – **ліричні** твори (пейзажна, релігійна, патріотична, філософська лірика). У деяких важко визначити вид лірики, бо це маленькі замальовки, етюди. 4 поезії мають сюжет, тому їх можна віднести до **ліро-епосу**.

- **Жанр** - тавтограма (вірш, усі слова якого починаються однією й тією самою буквою).



Фото автора
<https://www.google.com/search?q=%>

Висновки:

- досліджено життєвий шлях Г.Арсенич-Баран;

- описано творчий і науковий доробок авторки;

- усебічно проаналізовано збірку тавтограм «Авжеж».

«АВЖЕЖ»

- **Художні засоби:** фонетичні (алітерація, асонанс), лексичні (епітети, порівняння, метафора, уособлення, персоніфікація, тавтологія), синтаксичні (ампліфікація, обрамлення, інверсія).

- Використані **групи лексики:** окаціоналізми, діалектизми, терміни, архаїзми, історизми, афоризми.

- Вірші написані в **тонічний** (вільні вірші) і **силабо-тонічний** (хорей, ямб з пірихєм, дактиль, амфібрахій) **системах віршування**.

- Види **строф:** катрен, моновірш, септина.

- **Римування** перехресне, кільцеве, суміжне.

- **Рима** неточна і точна; чоловіча, жіноча, дактилічна.



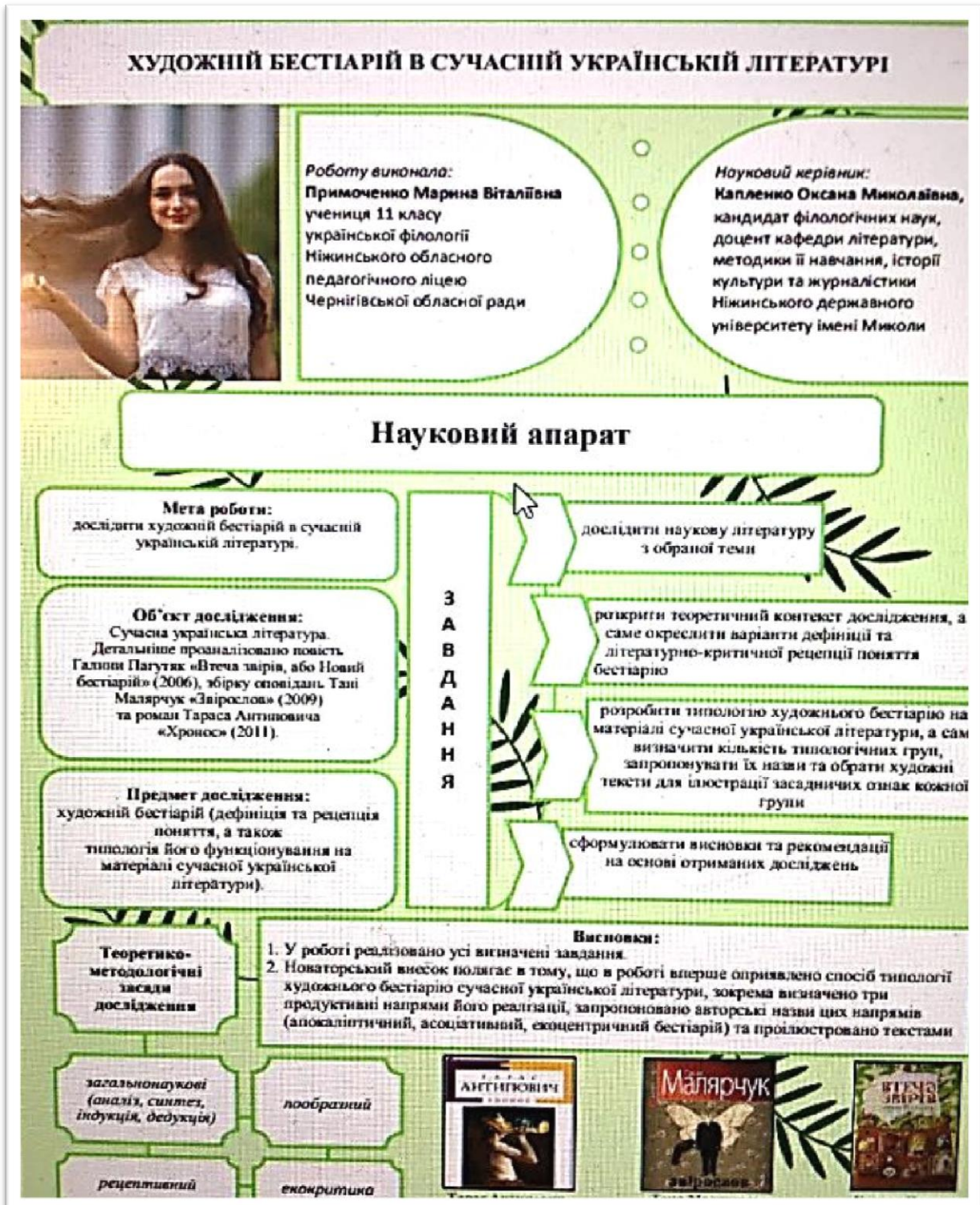
У роботі «*Наратологічні особливості роману Юрія Винничука «Танго смерті»*» учениця 11–Б класу Чернігівської загальноосвітньої школи I–III ступенів №35 Чернігівської міської ради Чернігівської області **Міненко Ангеліна** (науковий керівник: **Валентина Ценова**, учитель зарубіжної літератури Чернігівської загальноосвітньої школи I–III ступенів № 35 Чернігівської міської ради Чернігівської області) проаналізувала творчість сучасного українського письменника, яка поєднує історичне минуле й сучасність і, на думку юної дослідниці, потребує нового осмислення й системного вивчення. Зосереджено увагу на теоретико-методологічних основах наратології, зокрема генезисі досліджень організації оповіді в сучасному літературознавстві, понятті наративу та наративних структур, типах нараторів. Наративну структуру роману «Танго смерті» Ю. Винничука юна дослідниця розкриває, акцентуючи на використанні міметичного і дієгетичного типів нарації, наративній будові сюжетних ліній твору, способах подання художньої інформації тощо. Типи нараторів у романі Ю. Винничука «Танго смерті» представлено за двома позиціями: авторською та персонажною розповіддю другого рівня. Міненко Ангеліна покликається на працю Ж. Женетта «Оповідний дискурс» щодо наративної модальності; не обминає увагою значну кількість інтертекстуальних покликань Ю. Винничука на класичні твори світової й української літератури, що допомагає глибше розкрити предмет дослідження.



У висновках акцентовано на тому, що дослідження роману «Танго смерті» крізь призму творення наративу сприяє виразненню специфіки індивідуального стилю Юрія Винничука.

У дослідженні **Примоченко Марини**, учениці 11 класу української філології Ніжинського обласного педагогічного ліцею Чернігівської обласної ради «*Художній бестіарій в сучасній українській літературі*» (науковий керівник: **Оксана Капленко**, кандидат філологічних наук, доцент кафедри літератури, методики її навчання, історії культури та журналістики Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя) здійснено вдалу спробу дослідити художній бестіарій в сучасній українській літературі, цілісна інтерпретація якого перебуває у стадії формування. Актуальність теми зумовлена кількома чинниками: хронологічними межами об'єкта дослідження, осмисленні нових художніх стратегій зображення тварин, розширенні системи цінностей і смислів, зверненні уваги читачів до проблем навколишнього світу та проблеми формування екологічної свідомості. У дослідженні

простежено динаміку застосування поняття бестіарію від давнини до сучасності; розроблено типологію художнього бестіарію на матеріалі сучасної української літератури, а саме визначено три типологічні групи, запропоновано їх назви (апокаліптичний, асоціативний, екоцентричний бестіарій) та обрано художні тексти для ілюстрації засадничих ознак кожної групи (зокрема, повість Г. Пагутяк «Втеча звірів, або Новий бестіарій», збірку оповідань Т. Малярчук «Звірослов» та роман Т. Антиповича «Хронос»).



У роботі «*Художньо-стильові особливості історичного роману В. Ворони «Хоробор»*» **Анни Гмирі**, учениці 11-А класу Комунального закладу загальної середньої освіти І-ІІІ ступенів «Варвинський ліцей №1» Варвинської селищної ради Прилуцького району Чернігівської області (Науковий керівник: **Василь Денисенко**, учитель української мови та літератури Комунального закладу загальної середньої освіти І-ІІІ ступенів «Варвинський ліцей №1») представлено результати дослідження художньо-стильових особливостей історичного роману «Хоробор», показано нерозривний зв'язок художньо-стильових особливостей тексту твору з вивченням специфіки функціонування ідіостилію письменника В. Ворони, визначено складники форми й змісту роману, обґрунтовано належність роману письменника до художньо-історичного типу, виокремлено домінантні художньо-виражальні засоби. Дослідження актуальне, дуже важливо вивчати мову сучасної художньої історичної літератури шляхом дослідження індивідуальних стилів вітчизняних письменників.

Дослідження **Марії Целіщевої**, учениці 11 класу Комунального закладу загальної середньої освіти І-ІІІ ступенів «Варвинський ліцей №1» Варвинської селищної ради Прилуцького району «*Особливості паліндромії в поетичному мистецтві Анатолія Мойсієнка*» (Науковий керівник: **Василь Денисенко**, учитель української мови та літератури Комунального закладу загальної середньої освіти І-ІІІ ступенів «Варвинський ліцей №1») розкриває індивідуальні особливості стилю поета-паліндроміста А. Мойсієнка в порівнянні з творчістю митців цього жанру; представлено результати дослідження художніх особливостей візуальної поезії А. Мойсієнка, які сформувалися під впливом характеру національної мови. Юна дослідниця визначає поширені образні засоби віршів-паліндромів А. Мойсієнка: розгалужені метафори, епітети, оксиморони, а також фоностилістичні засоби, такі, як асонанс, алітерація, анафора, епіфора, звуконаслідування, рима, а також указує на структурні особливості жанру паліндрома, що пов'язані зі звучанням та евфонією.